

Joensuun kaupungin opiske- luhuoltosuunnitelma

1.8.2023

Sisällys

1	Taustaa.....	4
2	Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista.....	6
3	Kouluyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi.....	6
3.1	Oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset.....	6
3.2	Koulukohtaisten opiskeluhooltoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat....	6
3.3	Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen. Työn- ja vastuunjako sekä luvattomista poissaoloista ilmoittaminen huoltajalle.	8
3.4	Tupakkatuotteiden ja muiden päihteidenkäytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen	9
3.5	Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa	9
4	Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoolto)	9
4.1	Monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen sekä opiskeluhooltokertomuksen laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilö	10
4.2	Opiskeluhoollon järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan osallistumisen epäämisen yhteydessä.....	11
4.3	Opettajan laajaan terveystarkastukseen (1, 5 ja 8 lk.) antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion toimintakäytänteet koulussa	11
4.4	Oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet ..	11
5	Yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän perheidensä sekä koulussatyöskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa.....	13
5.1	Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen ja opiskeluhooltopalveluiden osallisuus opetuksenjärjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamiseen	13
5.2	Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä.....	13

5.3	Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä.....	13
5.3.1	Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen yhteydessä.....	13
5.3.2	Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö joustavan perusopetuksen yhteydessä	15
5.3.3	Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö sairaalaopetuksen yhteydessä	17
5.4	Yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa.....	18
5.5	Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille	19
6	Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.....	20
6.1	Taustaa ja kuvaus toimintamallista	20
6.2	Rikoksen tunnusmerkistön täyttävä kiusaaminen.....	23
6.3	Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen	24
7	Kriisisuunnitelma.....	26
8	Muuta huomioitavaa.....	26

1 Taustaa

Opiskeluhuollosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolailla (1287/2013). Hyvinvointialueiden käynnistyessä 1.1.2023 lakiin on tehty muutoksia (377/2022). Koulujen, oppilaitosten ja opiskelijoiden arjessa toteutuva opiskeluhoito muodostuu kokonaisuudesta, jossa järjestämisvastuu kuuluu sekä koulutuksen järjestäjälle että hyvinvointialueelle. Koulutuksen järjestäjä on vastuussa opiskeluhoitoon kokonaisuuden suunnitelmallisesta toteuttamisesta. Opiskeluhoito tulee järjestää yhteistyössä opetustoimen sekä hyvinvointialueen opiskeluhoitopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa siten, että opiskeluhollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Tätä varten koulutuksen järjestäjän on laadittava koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma ja vastattava sen toteuttamisesta.

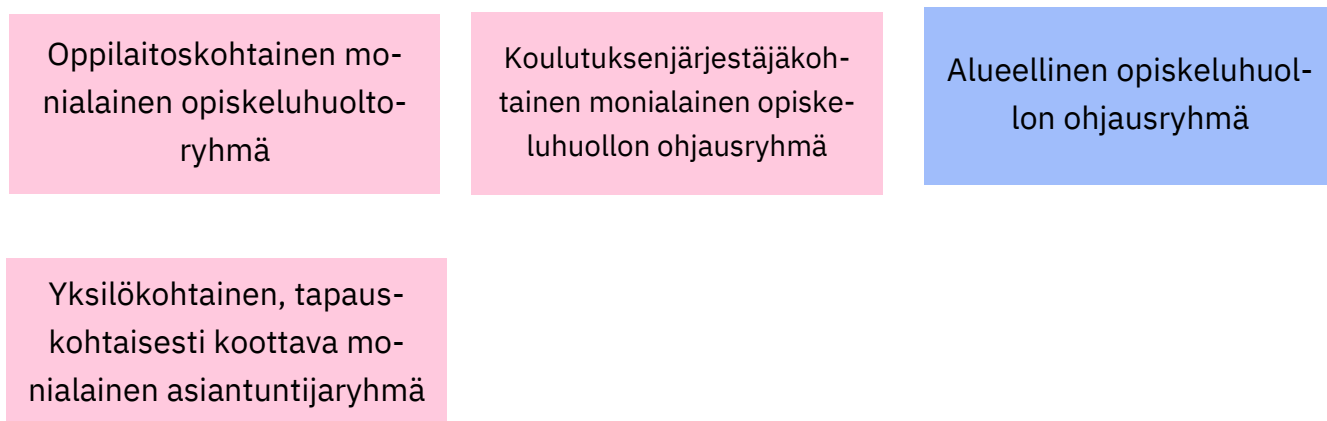
Opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma otetaan käyttöön 1.8.2023. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma korvaa aiemmat koulu- tai oppilaitoskohtaiset opiskeluhoitosuunnitelmat, jotka poistuvat laista ja Opetushallituksen valtakunnallisista määräyksistä. Kunnan alueella toimivien opetuksen tai koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat liitetään lastensuojelulain 12 §:n mukaiseen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Opetuksen järjestäjäkohtaisesta opiskeluhoitoon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoitoon ohjausryhmä.

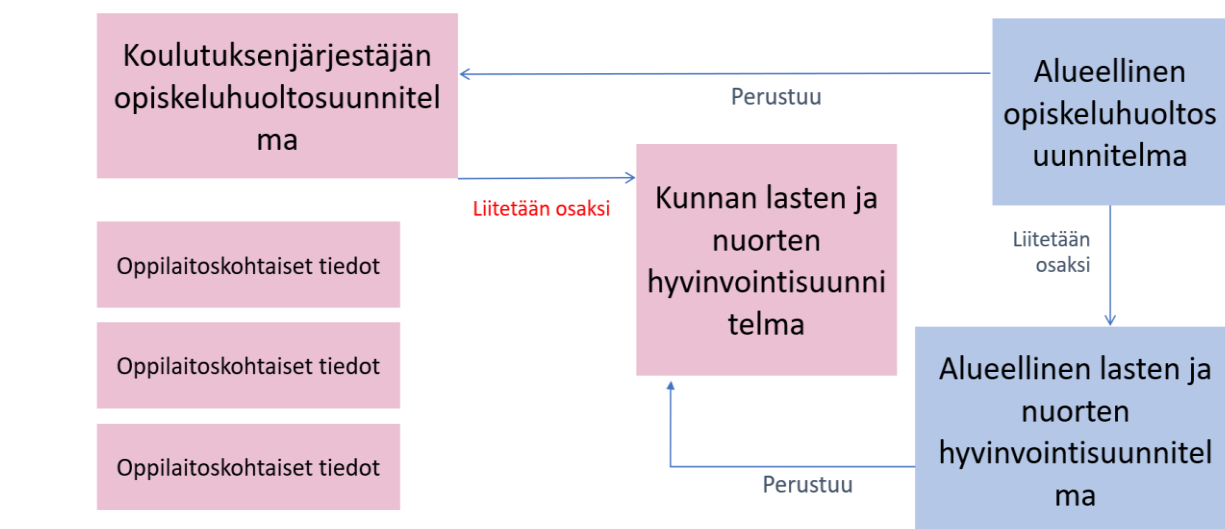
Hyvinvointialueella on yhteistyövelvoite opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman valmistelussa (ThL 15a§ ja SoshL 27c§). Hyvinvointialue laatii alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman (OphL 13a§), joka perustuu koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmiin. Hyvinvointialueen opiskeluhoitosuunnitelma liitetään alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien yhteistyöelimenä toimii alueellinen opiskeluhoitoon yhteistyöryhmä (OphL 14a§, ThL 15a§).

KUVIO 1 Opiskeluhoollon yhteistyöryhmät

KUVIO 2 Opiskeluhooltosuunnitelmat

2 Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Oppilaitoskohtaiset tiedot kirjataan TEAMS -alustalle, jonne on annettu oikeudet yksiköiden esihenkilöille sekä opiskeluhuollosta vastaaville hyvinvointialueen työntekijöille. [TEAMS-linkki](#)

3 Kouluyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi

3.1 Oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset

Kouluterveys- ym. kyselyiden tulokset käydään läpi opiskeluhoitotyöryhmässä, henkilöstön oppilaiden kanssa sekä tiedotetaan asiasta huoltajia

Kouluterveyskyselyistä esiin nousseita huolia

- ahdistuneisuuden ja mielenterveyteen liittyvät vaikeudet kasvussa
- aamupalan jättää syömättä yhä isompi osa oppilaista
- kouluruokailun jättää välistä yhä isompi osa oppilaista
- netissä vietetty aikaa enemmän kuin suositukset ja vaikeus lopettaa nettiseläminen
- osalla puuttuu hyvä ystävä/kaveri
- osalla vaikeus keskustella vanhempiensa kanssa
- oppilaat toivovat, että huoltajilla olisi enemmän aikaa heille

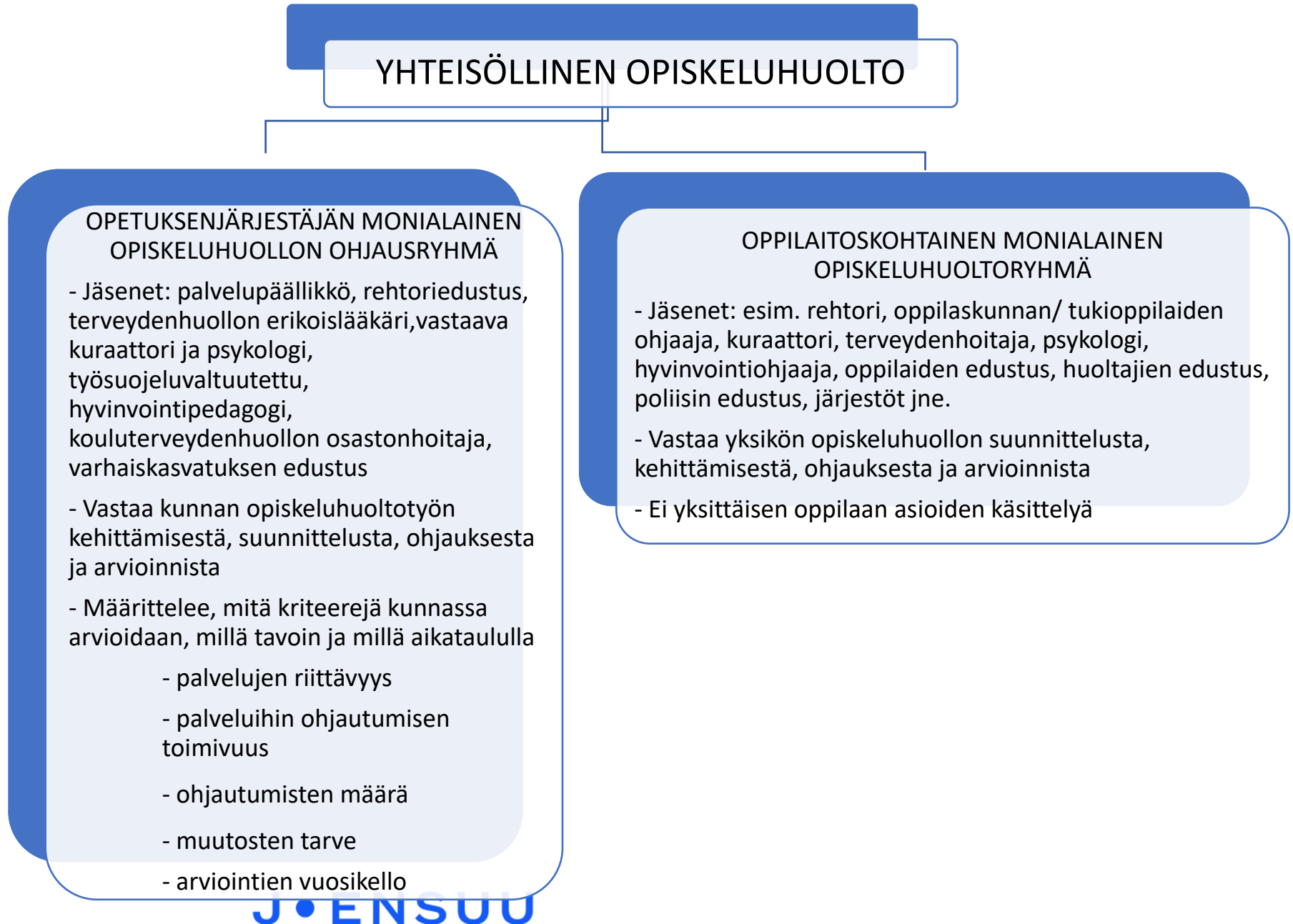
Kouluterveyskyselyssä esiin nousseita hyviä/ oppilasta kannattelevia asioita:

- Suurin osa oppilaista kokee elämänsä olevan kunnossa
- Koulussa oppilailla mahdollisuus keskustella turvallisen aikuisen kanssa

3.2 Koulukohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

Opiskeluhuollossa painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä ja sen toteutuminen arvioidaan vuosittain koulukohtaisessa opiskeluhoitoryhmässä sekä kuntakohtaisessa opiskeluhuollon ohjausryhmässä. Koulukohtaisesta opiskeluhoitotyöstä, sen organisoinnista ja toiminnasta vastaa rehtori yhteistyössä opetushenkilöstön ja eri yhteistyötahojen kanssa.

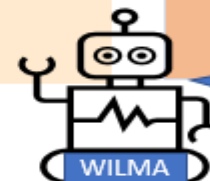
KUVIO 3 Yhteisöllinen opiskeluhoolto

3.3 Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen. Työn- ja vastuunjako sekä luvattomista poissaoloista ilmoittaminen huoltajalle.

Tämä osuus on kirjattu Joensuun seudun opetussuunnitelmassa, jota tarkennetaan kuntakohtaisella toimintamallilla KUVIO 4 Läsnaolon tukeminen ja poissaoloihin puuttuminen Joensuun kouluissa lv. 2023-2024

Kouluun kiinnittymisen tukeminen	Huoli herää/ hiljaiset signaalit Poissaoloja alakoulu 0-30h Poissaoloja yläkoulu 0-50h	Poissaoloja alakoulu yli 30h Poissaoloja yläkoulu yli 50h	Poissaoloja alakoulu yli 70h Poissaoloja yläkoulu yli 100h
•Yhteisöllisen opiskeluhuollon toiminta on aktiivista ja tavoitteellista. •Koulussa vahvistetaan oppilaiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. •Ryhmyttäminen ja tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen on osa kaikkia oppitunteja ja tapahtumia. •Henkilöstön kykyä kohdata ja huomata oppilaiden tarpeita tuetaan. •Yhteistyö kodin ja koulun välillä on sujuvaa ja siihen kiinnitetään koulun arjessa huomiota. •Luokanopettaja tai -ohjaaja seuraa oppilaiden läsnäoloa koulussa systemaattisesti ja jatkuvasti, vähintään kerran viikossa •Oppilaat ja huoltajat tuntevat läsnäolomallin ja tietävät miten hakea tukea koulunkäyntiin. •Yhteisössä vahvistetaan oppilaiden kouluun kiinnittymistä kannustavalla kohtaamisella ja vahvuuksia huomioimalla. Jokainen kohtaaminen on tärkeä!	•Huolta voivat herättää esim. yksittäiset toistuvat yhden päivän tai yhden tunnin poissaolot sekä koulupoissaolot, jotka vaikuttavat oppimiseen ja kouluhyvinvointiin heikentävästi. •Luokanopettaja/-ohjaaja keskustelee asiasta oppilaan kanssa, on yhteydessä huoltajiin ja sopii mahdollisesta yhteydenotosta oman koulun opiskeluhuollon toimijaan. •Selvitetään poissaolojen syitä yhdessä keskustellen ja oppilasta kuullen (esim. LP-keskustelu). •Tarvittaessa kutsutaan koolle yksilökohtainen monialainen opiskeluhoitoryhmä, johon perhe määrittää toimijat (voi pitää myös LP-neuvonpitona). Muistio Wilmaan. •Koulun vastuuikäisen nimeäminen, usein oma luokanopettaja/-ohjaaja.	•Luokanopettajan/-ohjaajan tulee keskustella poissaoloista oppilaan kanssa, olla yhteydessä huoltajiin ja konsultoida opiskeluhuollon palveluita huoltajan luvalla tai nimettömänä konsultaationa. •Selvitetään poissaolojen syitä yhdessä keskustellen ja oppilasta kuullen (esim. LP-keskustelu, ISAP). •Pedagogisen tuen tarve tulee kartoittaa. •Tarvittaessa kutsutaan koolle yksilökohtainen opiskeluhoitoryhmä, johon perhe määrittää toimijat (voi pitää myös LP-neuvonpitona). Muistio Wilmaan. Koulun vastuuikäisen nimeäminen. •Kutsutaan tarvittavat toimijat mukaan yhteistyöhön. •Varmistetaan arjen tuki •Päätetään seurantalaverin ajankohta.	•Nimetty vastuuikäinen koululla ylläpitää yhteyttä poissaolevaan oppilaaseen sekä huoltajiin. •Jatkuva seuranta oltava käynnissä •Mikäli seurannasta ja tukitoimista huolimatta huolestuttavat tai epäselvät poissaolot jatkuvat konsultoidaan yhdessä huoltajien kanssa sosiaalihoitoa tai tehdään lastensuojeluilmoitus konsultaation pohjalta. •Poissaoloja voidaan siis seurata pidempään ilman sosiaalihoitoon kontaktia, jos perhe /oppilas ottaa aktiivisesti apua ja tukea vastaan, ja oppivelvollisuuden toteutuminen voidaan varmistaa muilla keinoin. •Hyvinvointialueen lapsiperheitä koskeva konsultaatio (PTA –yksikkö) p. +358 13 330 2806 (klo. 9-12)

Heräteviesti

Lähteet: Nokian kaupungin läsnäolomalli, Vantaan kaupungin koulu kaikille –malli, Koulukunnossa.fi

3.4 Tupakkatuotteiden ja muiden päihteidenkäytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Eri koulutusasteilla toteutetaan opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti päihdekasvatusta, jonka lisäksi yhteistyökumppaneita hyödyntäen järjestetään vuosittain toistuva päihdekasvatuskokonaisuus, joka läpileikkaa tietyn vuosiluokan. Tätä kokonaisuutta täydennetään teemoitetuilla huoltajailloilla eri kouluasteilla.

Seitsemännen luokan syksyllä nuorisopalvelut järjestää oppitunteja/ tilaisuuksia, joissa oppilaiden ryhmäyttämisen lisäksi tuetaan kaverisuhteiden syntymistä ja vahvistetaan sosiaalista ryhmään kuulumisen tunnetta. Tällöin päihteidenkäytön aloittamisen riski/ tarve pienenee.

Järjestyssäännöissä todetaan toimenpiteet tilanteissa, joissa oppilas pitää hallussaan tupakkatuotteita, nuuskaa, päihteitä ja huumeita tai käyttää, myy tai esiintyy niiden vaikutuksen alaisena.

3.5 Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Ohjeistukset, lomakkeet ja koulukohtaiset kansiot löytyvät K-asemalta (KTH (K) -> Joensuu).

4 Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoolto)

Yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon sisältyvät koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut sekä monialainen asiantuntijaryhmä, joka kootaan tapauskohtaisesti oppilaan tueksi. Yksilökohtainen opiskeluhoolto perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja sen toteuttaminen edellyttää suostumusta.

Oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus psykologi- tai kuraattoripalveluihin säädetyssä määräajassa. Palvelut on järjestettävä siten, että oppilaalle ja opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun joko psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä koulun työpäivänä. Jos asia on kiireellinen, keskustelu on järjestettävä samana tai seuraavana koulupäivänä. Asian kiireellisyyden arvioi psykologi tai kuraattori.

4.1 Monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen sekä opiskeluhohtokertomuksen laatiminen, säilytys ja vastuhenkilö

Joensuussa opiskeluhohtorekisteristä vastaavat hyvinvointipalveluiden suunnittelijat.

Kun huoli herää, opettaja, rehtori, hyvinvointiohjaaja tai muu koulun/ oppilaitoksen aikuinen keskustelee viipymättä asiasta oppilaan ja/tai hänen hohtajansa kanssa. Yksilökohtainen opiskeluhohto käynnistyy hohtajan, opettajan tai oppilaan kanssa työskentelevän ammattihenkilön ottaessa yhteyttä opiskeluhohton palveluiden työntekijään. Oppilaan opiskeluhohtollisen tuen tarvetta arvioidaan yhteisessä keskustelussa yhteydenottajan kanssa. Opiskeluhohton palveluiden työntekijä arvioi tuen tarpeen kiireellisyyden. Oppilaan/ hohtajan kanssa sovitaan yhteistyössä asian hohtamisen aikataulusta.

Tarvittaessa yksittäisen oppilaan tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhohton palvelujen järjestämiseen liittyvien asioiden käsittelemistä varten kootaan yhdessä oppilaan ja hohtajien kanssa monialainen asiantuntijaryhmä. Yksilökohtaisen opiskeluhohtoryhmän kokoaa se koulun tai opiskeluhohton palveluiden työntekijä, jolla herää huoli oppilaasta ja jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmässä on edustettuina oppilaan ja oppilaan hohtajien lisäksi ne opiskeluhohton henkilöstöön kuuluvat, joiden tehtäviin oppilaan opetuksen, tuen tai hohton järjestäminen kuuluvat (kuten esimerkiksi kuraattori, psykologi, hyvinvointiohjaaja, terapeutti, perheneuvolan työntekijä, lastensuojelun sosiaalityöntekijä, neuvolan perhetyö tai muu asiantuntija, esimerkiksi perheen itse tärkeäksi kokema henkilö). Jotta kyseessä on opiskeluhohton moniammatillinen asiantuntijaryhmä, tulee ryhmässä olla aina läsnä joko koulukuraattori, koulupsykologi tai kouluterveydenhohtaja. Yksilökohtaisen monialaisen asiantuntijaryhmän tapaaamisen valmistelussa, toteuttamisessa ja seurannassa voidaan hyödyntää yhteistä Lapset puheeksi -toimintamallia.

Opiskeluhohtopalaverin järjestäminen edellyttää hohtajalta yksilöidyn, kirjallisen suostumuksen. Tulkin läsnäolo ei edellytä yksilöityä kirjallista suostumusta. Jos asian käsittelyyn tulee uusia toimijoita, pyydetään hohtajilta (ja oppilaalta) uusi allekirjoitettu suostumus.

Yksilökohtainen opiskeluhohtotyö, suunnitellut ja toteutetut toimenpiteet sekä niiden seuranta ja arviointi kirjataan opetushenkilöstön toimesta oppilashohtokertomukseen. Asiantuntijaryhmän tapaaamisesta laaditaan aina muistio Wilmaan, joista muodostuu opiskeluhohtokertomus. Opiskeluhohtopalveluiden henkilöstö kirjaa tiedot potilastietojärjestelmään tai asiakastietojärjestelmään. Opiskeluhohtokertomuksen tietoja luovutetaan vain pyynnöstä, jossa on perusteltu tietojen saannin tarpeellisuus. Pedagogisista konsultaatiopalavereista ei tehdä opiskeluhohtokertomusta.

Opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto siirretään oppilaan muuttaessa viipymättä Joensuun kaupungin sisällä sekä oppilaan siirtyessä toiselle opetuksen järjestäjälle. Sen sijaan

opiskeluhoitoa koskevaan tiedonsiirtoon pyydetään aina huoltajan lupa. Siinä yksilöidään, mitä tietoja siirretään ja pyydetään kirjallinen lupa tietojen siirtoon. Jos lupaa ei myönnetä, arvioidaan tiedon siirron välttämättömyys oppilaan terveyden ja turvallisuuden kannalta ja tehdään tarvittaessa lastensuojeluilmoitus.

4.2 Opiskeluhoollon järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan osallistumisen epäämisen yhteydessä

Kurinpitotoimen tai oppilaan osallistumisen epäämisen aikana oppilaalle järjestetään 36 h §:ssä tarkoitettuna oppilashuoltona mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa.

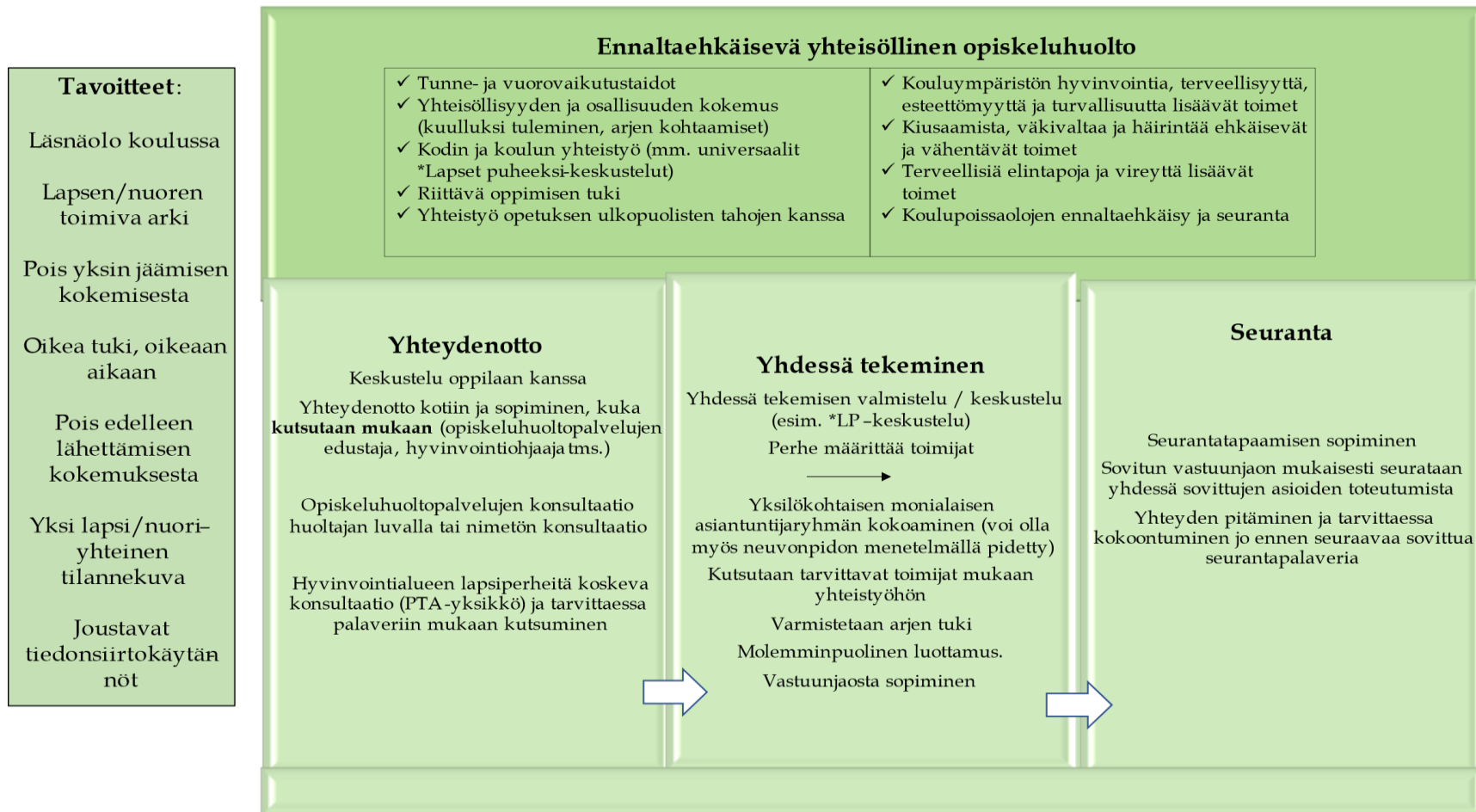
4.3 Opettajan laajaan terveystarkastukseen (1, 5 ja 8 lk.) antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion toimintakäytänteet koulussa

Opettajan laajaan terveystarkastukseen (1, 5 ja 8 lk.) antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion osalta toimitaan Oppilaan oppiminen ja hyvinvointi koulussa (thl.fi) -ohjeistuksen mukaisesti

4.4 Oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet

Oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet käyvät ilmi TEAMS-aulukosta [Liitteet luku 4.4](#)

KUVIO 5 Kuvaus opiskeluhoollon toimintamallista

5 Yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän perheidensä sekä koulussa-työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

5.1 Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen ja opiskeluhuoltopalveluiden osallisuus opetuksenjärjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamiseen

Opiskeluhuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten tehtävä. Oppilaitokset osallistavat eri tahot opiskeluhuollon suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

5.2 Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä

Yhteisöllisen opiskeluhuollon tehtäviä käydään läpi säännöllisesti oppilaitosten yhteisöllisissä opiskeluhuoltoryhmissä. Samalla kartoitetaan täydennyskoulutustarpeita. Varmistetaan opetushenkilöstön tietoisuus velvoittavista laki- ja OPS-muutoksista.

5.3 Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä

5.3.1 Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen yhteydessä

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukainen yksilökohtainen opiskeluhuolto ja perusopetust lain mukainen oppimisen ja koulunkäynnin tuki eroavat oikeudellisesti toisistaan. Molemmissa lähtökohtana on yhteistyö ja vuorovaikutus oppilaan ja huoltajan kanssa. Yksilökohtainen opiskeluhuolto perustuu kuitenkin aina vapaaehtoisuuteen; kun taas oppimisen ja koulunkäynnin tuki ei edellytä oppilaan tai huoltajan suostumusta.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen toteuttaminen edellyttää monipuolista yhteistyötä oppilaan ja huoltajan kanssa. Kotiin ollaan aina yhteydessä, kun huoli oppilaan oppimisesta ja koulunkäynnistä herää ja oppilaan tukea lähdetään suunnittelemaan. Oppilaalla on oikeus riittävään oppimisen ja koulunkäynnin tukeen heti tuen tarpeen ilmetessä. Perusopetuslaissa säädetyn tehostetun ja erityisen tuen antaminen edellyttää yhteistyötä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa seuraavissa tilanteissa: tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään moniammatillisesti yhteistyössä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa (PoL 16 a §, 30.12.2013/1288) ja ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä tehdään opiskeluhuollon

ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tai erityisestä tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta. Näiden perusteella tehdään arvio erityisen tuen tarpeesta. Nämä kolme muodostavat pedagogisen selvityksen. Oppilaan tai huoltajan suostumusta ei välttämättä tarvita oppilaan asian käsittelyyn edellä mainituissa tapauksissa.

Moniammatillisuuden toteutumiseksi tähän käsittelyyn osallistuu aina muitakin tuen ammattihenkilöitä kuin opettajia tai rehtori. Moniammatillisuuden kriteeri toteutuu silloin, kun asian käsittelyyn osallistuu opetushenkilöstön lisäksi käsiteltävän asian mukaan kouluterveydenhuoltoa ja/tai psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä.

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa tehtävä moniammatillinen yhteistyö ei kuulu yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon. Tästä syystä oppimisen ja koulunkäynnin tuen edellyttämää moniammatillista yhteistyötä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa ei toteuteta oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisessa asiantuntijaryhmässä.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen edellyttämään moniammatilliseen yhteistyöhön osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti. Mukana ovat vain ne opettajat ja muut asiantuntijat, joiden työtehtäviin oppilaan tuen suunnittelu tai toteuttaminen kulloinkin kuuluu. Jos koulussa esimerkiksi työskentelee kaksi erityisopettajaa, asian käsittelyyn osallistuu vain se erityisopettaja, joka opettaa kyseistä oppilasta tai jonka tehtäviin oppilaan tukeminen kuuluu.

Yhteistyö voidaan toteuttaa esimerkiksi konsultoimalla opiskeluhuollon asiantuntijaa, jonka työtehtäviin oppilaan asia kuuluu. Jos oppilaan tilanteen selvittäminen ja tarvittavien toimenpiteiden harkinta edellyttää monipuolisempaa asiantuntemusta, asian käsittelyä varten voidaan koota laajempi ryhmä. Ryhmä kootaan tapauskohtaisesti. Koulun pedagogisena johtajana rehtori voi tarvittaessa olla ryhmän jäsenenä.

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvät asiat kirjataan perusopetuslain ja opetussuunnitelman perusteiden edellyttämällä tavalla eri asiakirjoihin. Asiakirjat ovat salassa pidettäviä, ja niihin sisältyviä tietoja voivat saada vain kyseistä oppilasta opettavat opettajat ja muut tietoja työtehtävissään tarvitsevat henkilöt. He voivat saada

tietoja siinä laajuudessa kuin he työtehtävissään tarvitsevat. Salassa pidettäviä tietoja voidaan luovuttaa laajemmin huoltajan suostumuksella.

Pedagogisessa arviossa ja selvityksessä arvioidaan oppilaan tuen tarvetta; oppimissuunnitelmassa ja HOJKSissa kuvataan tuen toteuttaminen ja järjestäminen. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen asiakirjoihin voidaan sisällyttää maininta, että oppilas on ohjattu hakeutumaan opiskeluhuollon palvelujen piiriin. Asiakirjoihin ei voi kirjata ohjaamisen syitä eikä palveluihin liittyviä toimenpiteitä.

Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään moniammatillisesti yhteistyössä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa, ja kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi pedagogiseen arvioon. Myös oppilaan palaaminen tehostetusta tuesta yleiseen tukeen käsitellään ja kirjataan samalla tavalla. Pedagogiseen selvitykseen kirjataan opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehty selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta.

5.3.2 Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö joustavan perusopetuksen yhteydessä

Joustavan perusopetuksen (JOPO) tavoitteena on vahvistaa oppilaiden opiskelumotiivaatiota ja elämänhallintaa, ja siten vähentää perusopetuksen keskeyttämistä ja syrjäytymistä. Perusopetuksen oppimäärän suorittaminen, opiskeluvalmiuksien kehittäminen ja tuettu siirtyminen toisen asteen opintoihin ovat keskeisiä keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi.

Opettajan lisäksi toimintaan osallistuu nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyt, opetuksen järjestäjän nimeämä ammattilainen, esim. hyvinvointiohjaaja tai nuorisotyöntekijä. Opetuksen järjestämisessä korostuu moniammatillinen sekä eri hallintokuntien ja organisaatioiden välinen yhteistyö. Yhteistyöhön voivat osallistua myös ammatilliset oppilaitokset ja lukiot, vapaansivistystyön oppilaitokset sekä nuorten työpaikat.

Joustava perusopetus on tarkoitettu niille 7–9-luokkien oppilaille, joilla on alisuoriutumista ja heikko opiskelumotivaatio sekä oppilaille, joiden arvioidaan olevan vaarassa syrjäytyä jatkokoulutuksesta ja työelämästä. Koulupulmien taustalla voi olla hankala elämäntilanne, huonoista koulukokemuksista tms. johtuva heikko motivaatio,

oppimisvaikeus, tarkkaavaisuudenvaikeus, sosioemotionaalisia vaikeuksia, runsaita poissaoloja, heikot pohjatiedot tai heikot valmiudet jatko-opintoihin. Joustavan perusopetukseen osallistuvalla oppilaalla tulee kuitenkin olla halua ottaa vastuuta omasta koulunkäynnistään ja kykyä sitoutua yhdessä laadittaviin yksilöllisiin suunnitelmiin. Hänellä pitäisi olla riittävät psyykkiset, fyysiset ja sosiaaliset valmiudet selvittää joustavaan perusopetukseen liittyvistä toiminnallisista tehtävistä sekä itsenäistä työskentelyä vaativista opiskelutehtävistä.

Oppilas valitaan joustavaan perusopetukseen oppilaan tai huoltajan hakemuksesta. Joustavan perusopetuksen oppilaalla on oikeus säädösten mukaiseen oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, ohjaukseen ja oppilashuoltoon.

Koulun toimintatapoja ja opetusmenetelmiä kehitetään niin, että ne vastaavat joustavaan perusopetukseen valittujen oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Erityistä huomiota kiinnitetään työmuotoihin, joilla lisätään oppilaiden osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta kouluyhteisössä sekä vahvistetaan huoltajien ja kaikkien joustavassa perusopetuksessa työskentelevien yhteistä kasvatustyötä

JOPO -oppilasvalinnoista pidetään koulussa hyvissä ajoin kevätlukukaudella tiedotustilaisuus 7.–8. luokan oppilaille, jolloin annetaan tiedote oppilaan huoltajalle vietäväksi. Asiasta voidaan tiedottaa myös vanhempainilloissa, koulun tiedotteissa ja vanhempainvarteissa. Opettajat ja opiskeluhoollonpalveluiden edustajat voivat ehdottaa sopivia ehdokkaita, joille tarjotaan yksilöllisemmin tietoa joustavan perusopetuksen mahdollisuuksista.

Oppilas ja hänen huoltajansa tekevät hakemuksen JOPO – oppilaaksi. Hakemukset käsitellään monialaisesti ja valitaan sopivimmat oppilaat haastatteluun. Oppilaat ja heidän huoltajansa haastatellaan ja samalla kerrotaan tarkemmin joustavan perusopetuksen vaatimuksista ja mahdollisuuksista. Nimetty ryhmä valitsee haastattelujen ja mahdollisten muiden selvitysten (esim. lausunnot ja/tai pedagoginen arvio) pohjalta joustavasta perusopetuksesta eniten hyötyvät oppilaat.

Oppilaat aloittavat opiskelunsa joustavassa perusopetuksessa seuraavan syyslukukauden alussa. Koulu voi päättää mahdollisesta koeajasta, jolloin varmistetaan oppilaan jaksaminen sekä sitoutuminen toimintaan. Mikäli oppilas haluaa JOPO – oppilaaksi kesken lukuvuoden, hän tekee hakemuksen monialaiselle ryhmälle ja hänet haastatellaan ennen valintaa. Jos oppilaan ei katsota hyötyvän joustavasta perusopetuksesta, monialainen ryhmä käsittelee asian ja rehtori tekee muutoksesta hallinnollisen päätöksen.

5.3.3 Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö sairaalaopetuksen yhteydessä

Sairaalaopetus on osa Joensuun kaupungin koulutuspalveluita. Koulun oppilaina voivat olla Siun sote -alueelta (Pohjois-Karjala, 13 kuntaa) tulevat peruskoululaiset, jotka ovat tutkimuksissa tai hoidossa Pohjois-Karjalan keskussairaalan lasten-/ nuorisopsykiatrisella tai somaattisilla osastoilla tai joilla on erikoissairaanhoidon avohoidollinen kontakti (avo-opetus). Sairaalaopetusta järjestetään lasten- ja nuorisopsykiatrisissa, neurologisissa, foniatriksissa tai somaattisissa tutkimuksissa tai hoidossa oleville oppilaille

Kasvatuksen ja opetuksen lisäksi sairaalaopetuksessa korostuu pedagoginen kuntoutus sekä oppilasta kasvattavien tai hoitavien tahojen yhteistyö. Oppilaalle annettava opetus on oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävää sekä tukee oppilaan kokonaiskuntoutuksellisia hoitotavoitteita. Oppilaiden koulunkäynti- ja toimintakyky vaihtelee suuresti ja sairaalaopetuksessa oppilaille tehdään PoL 18§ mukainen erityiset opetusjärjestelyt -päätös. Oppilaan koulupaikka säilyy omassa koulussa jakson aikana. Prosessin aikana on tärkeää kuulla oppilasta, huoltajia, oppilaan kotikunnan opetuksen järjestäjää sekä opiskeluhoitopalveluiden henkilöstöä.

Sairaalaopetukseen ohjaututaan joko osastojakson tai avo-opetukseen hakemisen kautta. Nuorisopsykiatrian osastolle voidaan ohjautua oman kotikoulun opiskeluhoillon kautta koululääkärin läheteellä, josta ohjaututaan nuorisopsykiatrian poliklinikalle ja edelleen lääkärin läheteellä nuorisopsykiatrian osastolle, mikäli lääkäri arvioi osastojakson tarpeelliseksi. Nuori voi ohjautua myös päivystyksen kautta tehoavosastolle ja sieltä edelleen nuorisopsykiatrian poliklinikan arviointiin tai nuorisopsykiatrian osastolle.

Oppilaan siirtyessä sairaalaopetukseen ja palatessa takaisin omaan kouluun tulee oppilaan oman koulun ja sairaalaopetuksen yhteistyössä sopia ja järjestää siirtymisen kannalta välttämätön tuki opetuksen järjestämiseksi (nivelvaihe). Kun nuori aloittaa sairaalakoulussa, käydään tiedonsiirto hoitavan tahon, nuoren huoltajien ja oman kotikoulun kanssa. Tämä yhteistyö jatkuu tiiviinä koko nuoren hoitojakson ajan. Omalta kotikoululta yhteistyössä voi olla esimerkiksi luokanvalvoja, erityisopettaja, opinto-ohjaaja tai hyvinvointiohjaaja. Yhteysopettaja toimii linkkinä sairaalaopetuksen ja oman kotikoulun välillä. Yhteysopettaja mm. kerää, lähettää ja vastaanottaa oppilaan koulutehtävät ja kokeet. Yhteysopettaja kutsutaan tarvittaessa hoidon aikana pidettäviin hoitoneuvotteluihin. Sairaalakoulussa opiskelun aikana oppilaat pysyvät oman kotikoulunsa oppilaina. Koulupäivien pituus mietitään jokaisen nuoren kohdalla yhdessä hoitavan tahon kanssa.

Tikkamäen koulun avo-oppilaspaikat on tarkoitettu pääsääntöisesti niille oppilaille, joiden psykiatrinen avohoito toteutuu P-KKS:n lasten- tai nuorisopsykiatrisilla poliklinikoilla. Yhteistyössä oppilaan huoltajan, hoidon sekä oppilaan oman koulun kanssa arvioidaan hakeutumista avohoidolliselle oppilaspaikalle. Oppilas voidaan valita avohoidolliselle oppilaspaikalle, mikäli sen katsotaan tukevan oppilaan hoitoa ja kokonaiskuntoutumista (PoL 4a§). Oppilas on hallinnollisesti oman koulunsa oppilas avo-opetusjakson ajan. Jakson aikana käydään kouluneuvotteluja ja tarkistetaan määräaikaista koulusopimusta. Näissä neuvotteluissa ovat mukana huoltajat, avohoito, sosiaalitoimi ja oppilaan oma koulu. Avo-oppilaspaikka on määräaikainen ja tavoitteena on palata jakson jälkeen omaan kouluun tai etsiä oppilaalle sopiva koulumuoto.

Pohjois-Karjalan alueella toimii yksi konsultoiva sairaalakoulun opettaja. Konsultatiivisen sairaalaopetuksen tavoitteena on ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen lisääminen esi- ja perusopetukseen. Konsultoiva erityisopettaja etsii kentällä olevien koulujen ja varhaiskasvatuksen kanssa tapoja, joilla oppilasta voitaisiin tukea omassa lähikoulussa tai omassa esiopetusryhmässä. Konsultaation avulla voidaan yhdessä miettiä tuen keinoja koulun tai varhaiskasvatuksen arkeen, pohtia pedagogista tukea sekä pyrkiä lisäämään toimintakykyä ja hyvinvointia omassa oppimisympäristössä. Konsultaatio voi olla esimerkiksi ohjausta, tukitoimien kartoitusta, verkostotyöhön osallistumista, koulutusta tai tutustumiskäyntejä sairaalakoululle. Konsultatiivista sairaalaopetusta tehdään moniammatillisesti yhdessä lapsen tai nuoren verkostojen ja huoltajien kanssa.

5.4 Yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Joensuun kaupungin työntekijät ovat osa perhekeskusverkostoa eli lapsille, nuorille ja perheille suunnattujen palvelujen kokonaisuutta. Pohjois-Karjalassa perhekeskus toimii eri toimijoiden verkostona ja sovittaa yhteen maakunnan lapsiperheiden palveluja kuten lapsiperheiden sosiaali- ja terveyspalveluja, järjestöjen ja seurakuntien toimintaa ja palveluja, kohtaamispaikkojen toimintaa, varhaiskasvatuspalveluja, kuntien terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintaa, opiskeluhuollon ja nuorten palveluja sekä sähköisiä palveluja.

Perhekeskustoimintaa koordinoidaan ja kehitetään valtakunnallisesti, maakunnallisesti, alueellisesti sekä Joensuun tasolla. Joensuussa ja Siun soten hyvinvointialueella lasten ja perheiden palveluja kehitetään yhteisövaikuttavuus -periaatteen mukaisesti. Perusajatus on etsiä ratkaisuja kaikkien toimijoiden tunnistamiin tarpeisiin. Tähän tarvitaan sitoutumista kaikilta mukana olevilta organisaatioilta. Työskentelyn keskiössä on aina lapsen ja perheen arki. Yhteistyössä lapselle ja perheelle tärkeiden toimijoiden kanssa etsitään arjen pärjäävyyttä tukevia yhteisiä toimintamalleja sekä turvataan tuen jatkuvuus ja lapsi- ja perhekohtainen palvelujen saumaton yhteensovittaminen.

Keskeistä on ottaa lapsen toimiva arki huomioon yhteisessä työssä kaikissa arjen ympäristöissä. Silloin kun lapsen voinnista tulee huoli, auttamistyö aloitetaan yhdessä lapsen tärkeiden aikuisten kanssa ja lapsen kehitysympäristöissä pyritään saamaan lapsen arkipäivästä mahdollisimman toimivaa lapsen erilaisissa elämäntilanteissa.

Lasten ja perheiden palvelukokonaisuutta koordinoi perhekeskusesihenkilöistä koostuva työryhmä, johon kuuluu sekä kunnan, hyvinvointialueen että järjestöjen esihenkilöitä. Joensuun osalta ryhmään kuuluvat palvelupäällikkö, nuorisopalveluita edustava esihenkilö, varhaiskasvatusta edustava esihenkilö sekä käytännön tason ilmiötyöryhmiä luotsaavat henkilöt. Lisäksi ryhmään voidaan kutsua eri toimialojen esihenkilöitä tuomaan viestiä arjessa näkyvistä ilmiöistä. Ryhmä kokoontuu kuukausittain. Lisäksi kentältä nousevien eri ilmiöiden (mm. koulupoissaolot, lasten käytöksellä reagoiminen) ympärille on koottu työryhmiä, jotka koostuvat lasten ja nuorten arjessa työskentelevistä työntekijöistä. Näistä työryhmistä tuodaan tietoa kuukausittain esihenkilöistä koostuvaan koordinoivaan työryhmään, jonka tehtävänä on pohtia ratkaisuja kentällä askarruttaviin asioihin ja toisaalta pyrkiä vahvistamaan jo toimivia työmalleja. Lasten ja perheiden palveluissa pyritään tuomaan palvelut lasten luonnolliseen kehitysympäristöön, ottamaan systemaattisesti käyttöön tutkitusti vaikuttavia menetelmiä sekä ottamaan käyttöön yhtenäisiä toiminnanvaikuttavuudenseurantaindikaattoreita, jotka on määritelty mm. Kontiolahden ja Joensuun yhteisessä Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa [2020157-5-3777.PDF \(pohjoiskarjala.net\)](https://pohjoiskarjala.net/2020157-5-3777.PDF).

Perhekeskustyössä pyritään luomaan myös rakenteita, joissa nuorityöntekijät, hyvinvointiohjaajat, neuvolaterveydenhoitajat, Ankkuritiimin työntekijät jalkautuvat mahdollisimman paljon oppilaiden luonnollisiin kehitysympäristöihin, kuten päiväkoteihin ja kouluihin.

5.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

Tiedottaminen tapahtuu vanhempainilloissa, Wilma-viestein sekä henkilöstöpalaverissa.

6 Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirin- nältä

6.1 Taustaa ja kuvaus toimintamallista

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon. Suomen perustuslain mukaan jokaisella on oikeus elämään, turvallisuuteen, vapauteen ja koskemattomuuteen. Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, joka koostuu psyykkisistä, sosiaalisista ja fyysisistä tekijöistä. Lisäksi huomioidaan pedagoginen turvallisuus ja digitaalisten alustojen turvallinen käyttö.

Opetuksen järjestäjällä on velvollisuus taata turvallinen opiskeluympäristö ja koulun arjessa rehtori toimii opetuksen järjestäjän edustajana. Oikeus turvalliseen opiskelu-
ympäristöön kattaa sen ajan, jolloin oppilas osallistuu opetussuunnitelman tai opetuk-
sen tai koulutuksen järjestäjän hyväksymän muun suunnitelman mukaiseen opetuk-
seen tai toimintaan koulussa tai sen ulkopuolella. Koululla tulee olla yhtenäiset toi-
mintatavat eri opiskeluympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja myös esimerkiksi väli-
tunteja varten. Eri oppiaineiden opetuksen tueksi on laadittu turvallisuusohjeita (käsi-
työ, kotitalous ja luonnontieteet).

Tunne- ja vuorovaikutustaitoja opetetaan esi- ja perusopetuksessa suunnitelmalli-
sesti. Ne on mainittu opetussuunnitelman perusteissa useassa ei kohdassa. Opettajan
oppilaantuntemus ja kiinnostus oppilaiden kuulumisia kohtaan vahvistavat ryhmähen-
keä. Kiusaaminen on ryhmäilmiö ja keskeistä kiusaamisen lopettamisessa on ryhmän
suhtautumistapa. Opiskelijoiden kanssa harjoitellaan ystävällistä ja kunnioittavaa pu-
hetapaa (myös somessa). Tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjaannuttamiseksi käyte-
tään erillisiä perusopetukseen ja toiselle asteelle tarkoitettuja ohjelmia [Kiusaamisen
vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa \(oph.fi\)](#), ks. kuvio 6 sekä tehdään yhteistyötä
edellyttäviä yhteisiä projekteja.

Tietoa kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan esiintymisestä kerätään kouluterveysky-
selyistä, TEA-tiedonkeruulla, Kiva-tilannekartoituksella, kouluyhteisön ja ympäristön
terveys- ja turvallisuustarkastuksilla, laajojen terveystarkastusten yhteenvedoista,
koulun tai luokan omilla kyselyillä, henkilöstön näkemyksistä, oppilailta ja huoltajilta
sekä eri yhteistyötahoilta. Välituntivalvonnalla on tärkeä merkitys niin ongelmien eh-
käisyssä kuin niiden tunnistamisessakin. Myös oppilaita rohkaistaan ilmoittamaan ha-
vaitsemastaan ja kohtaamastaan kiusaamisesta, väkivallasta ja häirinnästä aikuiselle.
Jos ryhmässä esiintyy kiusaamista, väkivaltaa tai häirintää, tehostetaan samalla myös
ennaltaehkäisevää työtä.

Mikäli kiusaamista, väkivaltaa tai häirintää esiintyy, selvitetään asiaa ensin keskuste-
lemalla asiasta asianosaisten kanssa. Keskustelu toteutetaan koulun toimintamallin
mukaisesti (Kiva, VerSo, Lapset puheeksi -keskustelu/ -neuvonpito tmv.).

Oppilaiden yksilöllinen tuki ja suunnitelmallinen seuranta selvittelyn jälkeen sovitaan selvittelyn yhteydessä. Huolehditaan, ettei kiusattu oppilas jää yksi tai ryhmän ulkopuolelle mm. pedagogisin keinoin. Kiinnitetään huomiota oppilaiden vuorovaikutukseen niin oppitunneilla, välitunneilla kuin siirtymätilanteissa. Sovitaan myös huoltajien rooli asian seurannassa.

Asian käsittely kirjataan asianmukaiseen rekisteriin, esimerkiksi opiskeluhuoltokertomukseen. Kasvatuskeskusteluiden ja muiden kurinpitomenettelyiden osalta toimitaan Joensuun seudun opetussuunnitelmanperusteiden mukaisella tavalla. [Joensuun seudun OPS2016 \(peda.net\)](#) Oppilaitoksen johtaja vastaa viime kädessä johtamansa yksikön turvallisuudesta ja toimintakulttuurin kehittämisestä. Tämä edellyttää henkilöstön ohjausta ja valvontaa sekä havaittuihin ongelmiin puuttumista. Oppilaitoksen johtaja vastaa siitä, että henkilöstö, oppilaat, huoltajat ja muut yhteistyökumppanit tietävät.

Joensuun kaupungin väkivallan ennaltaehkäisyn ja käsittelyn toimintamalli löytyy TEAMS -kansioista: [Joensuun kaupungin väkivallan ennaltaehkäisyn ja käsittelyn toimintamalli 2022.pdf](#)

Kiusaamis- ja väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisy- ja niihin puuttumismalli on kuvattu Joensuun seudun opetussuunnitelmassa, kuvio 6.

KUVIO 6

Kiusaamis- ja väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisy ja niihin puuttuminen

Kivijalka: PRO-KOULU, Positiivinen pedagogiikka

6.2 Rikoksen tunnusmerkistön täyttävä kiusaaminen

Kiusaaminen voi täyttää vakavimmillaan myös rikoksen tunnusmerkistön. Jos koulun tietoon tulee alaikäiseen oppilaaseen kohdistuva kiusaaminen, joka saattaisi täyttää rikoksen tunnusmerkistön, koulu on ensin yhteydessä oppilaan huoltajaan ja tarvittaessa tämän jälkeen poliisiin. Koulu voi myös kysyä neuvoa poliisilta, olisiko tilanteessa syytä tehdä rikos-ilmoitus. Vakavissa väkivaltaa sisältävissä tilanteissa tulee ottaa välittömästi yhteyttä poliisiin.

Kiusaamisessa voi olla kyse esimerkiksi seuraavista rikoksista:

- Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä voi olla esimerkiksi tiedon, vihjauksen tai kuvan levittäminen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa.
- Kunnianloukkauksesta on kyse silloin, kun joku esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen aiheuttaen vahinkoa tai kärsimystä loukatulle tai häneen kohdistuvaa halveksuntaa.
- Perättömien tietojen levittäminen tai toista häpäisevien asioiden kertominen voi siis olla rangaistavaa.
- Vihapuhe on yleiskielessä ja julkisessa keskustelussa käytetty termi.
- Vihapuheesta tulee erottaa rangaistava vihapuhe. Rangaistava vihapuhe on viestintää, joka täyttää rikoksen tunnusmerkit. Yleisiä rikosnimikkeitä rangaistavalle vihapuheelle ovat kiihottaminen kansanryhmää vastaan, kunnianloukkaus, yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen tai uskonrauhan rikkominen.
- Laittomasta uhkauksesta on kyse, kun henkilö, joka aseella tai muutoin uhkaa toista rikoksella olosuhteiden ollessa sellaiset, että uhatulla on perusteltu syy pelätä oman tai toisen henkilön turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa. Laiton uhkaus voi tapahtua myös sähköpostilla, puhelimitse tai lähestymällä henkilöä sosiaalisessa mediassa erittäin vihamielisessä tarkoituksessa.
- Pahoinpitelystä on kyse, kun henkilö tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan. Lievässä pahoinpitelyssä aiheutetaan toiselle fyysistä kipua, josta ei jää pysyvää jälkeä.
- Seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädettyjä tekoja ovat muun muassa raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen ahdistelu, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta ja lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin.
- Vainoaminen on tilanne, jossa joku toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten näihin rinnastettavalla tavalla vainoaa toista siten, että se on omiaan aiheuttamaan

vainotussa pelkoa tai ahdistusta. Kiusaaja voi lähteä esimerkiksi seuraamaan kiusattua koulumatkalla tai koulupäivän jälkeen. Erityisesti pitkään jatkuneet kiusaamistilanteet saattavat täyttää vainoamisen tunnusmerkit.

- Lisäksi kiusaamistilanteeseen voi liittyä rikosnimikkeitä kuten omaisuuteen kohdistuva vahingonteko, näpistys, varkaus ja kiristys.
- Verkossa tapahtuvaan kiusaamiseen liittyviä rikosnimikkeitä voivat olla esimerkiksi laiton uhkaus, viestintärauhan rikkominen, identiteettivarkaus, tekijänoikeusrikos, tietoliikenteen häirintä, tietomurto, viestintäsalaisuuden loukkaus, petos ja datavahingonteko

Rikosoikeudellisen rangaistusvastuun edellytyksenä on se, että tekijä on täyttänyt 15 vuotta ja on syyntakeinen. Poliisi voi käynnistää esitutkinnan myös alle 15-vuotiaan rikos epäilystä. Myös alaikäinen on vahingonkorvausvelvollinen eikä vahingonkorvausvelvollisuudessa ole alaikäraja. Huoltaja ei ole vahingonkorvausvelvollinen alaikäisen vahingosta, ellei hän ole laiminlyönyt valvontavelvollisuuttaan. Jos vahingon on aiheuttanut kahdeksaatoista vuotta nuorempi, hän on velvollinen korvaamaan siitä määrän, joka hänen ikäänsä ja kehitystasoonsa, teon laatuun, vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsineen varallisuusoloihin sekä muihin olosuhteisiin katsoen harkitaan kohtuulliseksi. Yhdenvertaisuuslain ja tasa-arvolain mukaisesti syrjinnän kohteeksi joutuneella on oikeus hyvitykseen siltä opetuksen järjestäjältä, joka on lain vastaisesti syrjinyt. Vahingonkorvaus ja syrjinnän perusteella määrättävä hyvitys voivat tulla kysymykseen, vaikka niiden perusteena olevaan tekoon tai laiminlyöntiin ei liittyisi rikosta.

Alaikäisen puolesta puhevaltaa käyttää hänen edunvalvojansa, huoltajansa tai muu laillinen edustajansa. Viisitoista vuotta täyttäneellä ja hänen huoltajallaan tai muualla laillisella edustajallaan on kummallakin erikseen oikeus käyttää puhevaltaa asiassa, joka koskee alaikäisen henkilöä taikka henkilökohtaista etua tai oikeutta.

6.3 Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen

Joskus salassa pidettävän tiedon luovuttaminen on välttämätöntä, jotta koulu pystyy huolehtimaan opiskeluympäristön turvallisuudesta tai jotta oppilaalle voidaan järjestää hänen tarvitsemansa yksilökohtainen opiskeluhoito. Perusopetuksessa oppilaan yksilökohtaiseen opiskeluhoitotyöhön osallistuvilla on salassapidon estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja opetuksesta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on

salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Oikeus tiedonsaantiin mahdollistaa rajatusti myös opiskeluhuollon tehtäviä hoitavien keskinäisen oppilaan nimellä tapahtuvan ennakollisen konsultoinnin. Lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa rehtorille voidaan salassapitosäännösten estämättä antaa oppilaan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevat ja tehtävien hoidon kannalta välttämättömät tiedot opiskelun turvallisuuden varmistamiseksi. Lisäksi opiskelijaterveydenhuollosta vastaaville henkilöille voidaan vastaavasti antaa tietoja opiskelijan terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi ja ohjaamiseksi tarvittaviin tukitoimiin. Jos alle 18-vuotias perusopetuksen oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän perusopetuslain, lukiolain tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisesti järjestämään opetukseen, toimintaan tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen tai koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä. Tietojen luovuttaminen opiskeluhuollon rekistereistä uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle edellyttää oppilaan tai tämän huoltajan suostumuksen. Arvion salassa pidettävän tiedon antamisesta tekee se, jonka hallussa tieto on. Perusopetuksen järjestämisen kannalta välttämättömänä tietona voidaan pitää esimerkiksi sellaista tietoa oppilaan terveydentilasta, jolla voi olla vaikutusta oppilaan omaan tai toisten turvallisuuteen. Se, onko tieto oppilaaseen kohdistuneesta kiusaamisesta tai tieto siitä, että oppilas kiusaa muita opetuksen järjestämisen näkökulmasta välttämätön, edellyttää tapauskohtaista harkintaa. Suuri osa kiusaamisesta tapahtuu välitunneilla ja välituntivalvonnasta vastaavalla opettajalla on hyvä olla tieto kiusaamisesta, jotta hän voi huolehtia välituntitilanteen turvallisuudesta. Kiusaamista koskeva tieto voi olla välttämätön myös tilanteessa, jossa oppilas siirtyy toiseen kouluun. Tällöin tiedonsiirtoon on lähtökohtaisesti hyvä saada huoltajan suostumus.

Perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen tehtäviä hoitavalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän on tehtäviä hoitaessaan saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi. Henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömän tiedon antamista poliisille voidaan pitää lähtökohtaisesti velvollisuutena, vaikka asianomaisissa säännöksissä puhutaan oikeudesta tiedon antamiseen.

Sosiaalihuollon järjestäjä tai toteuttaja saa antaa asiakirjasta salassapitovelvollisuuden estämättä tietoja, jotka ovat välttämättömiä muun muassa opetuksen tarpeen

selvittämiseksi tai opetuksen järjestämiseksi tai toteuttamiseksi. Tietoja saa kuitenkin antaa vain, jos tieto on tarpeen lapsen edun tai sosiaalihuollon asiakkaan välttämättömien etujen ja oikeuksien turvaamiseksi eikä asiakkaalla itsellään ole edellytyksiä arvioida asian merkitystä. Valtion ja kunnan viranomainen, julkisoikeudellinen yhteisö ja opetuksen järjestäjä ovat puolestaan velvollisia antamaan sosiaalihuollon viranomaiselle sen pyynnöstä maksutta ja salassapitosäännösten estämättä hallussaan olevat sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tiedot ja selvitykset, jotka viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi, sosiaalihuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamista varten. Perusopetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot varhaiskasvatuksen tai sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta varhaiskasvatuksen, sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä.

7 Kriisisuunnitelma

Suunnitelma varautumisesta koko yhteisöä tai sen jäseniä koskettaviin äkillisiin kriiseihin ja traumaattisiin tilanteisiin. Suunnitelman tulee sisältää toimenpiteet ja työn- ja vastuunjako ongelma- ja kriisitilanteiden ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi tai hoitamiseksi. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilas- ja opiskelijahuollon palveluista vastaavien kanssa. Kriisisuunnitelman laatimisessa tehdään yhteistyötä pelastusviranomaisten, poliisin sekä muiden kunnassa kriisitoiminnasta vastaavien kanssa. Osa koulun tai oppilaitoksen kriisisuunnitelmaa, jossa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä sekä uhka- ja vaaratilanteissa.

Joensuun kaupungin koulujen kriisisuunnitelmat löytyvät TEAMS-kansiosta [Koulujen kriisin toimintaohjeet](#).

8 Muuta huomioitavaa

Perusopetukseen valmistava opetus on tarkoitettu kaikille niille esi- ja perusopetusikäisille maahanmuuttajataustaisille lapsille ja nuorille, joilla ei ole vielä tarvittavia kielellisiä valmiuksia esi- tai perusopetuksessa opiskeluun. Opetukseen voivat osallistua sekä vasta maahan muuttaneet että Suomessa syntyneet maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret. Opetukseen osallistuminen ei edellytä oleskelulupaa, joten valmistavassa opetuksessa

olevat oppilaiden maahanmuuton ja maassa oleskelun syyt ovat moninaiset. Keskeistä opetuksessa on oppilaan kielitaidon kehittäminen sekä valmiuksien antaminen esi- tai perusopetusta varten.

Kodin ja koulun välisestä yhteistyössä edellytyksenä on yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja kunnioittava vuorovaikutus. Huoltajille tulee antaa tietoa suomalaisesta koulusta ja koulutusjärjestelmästä, opetussuunnitelmasta, oppilaan arvioinnista, opetusmenetelmistä sekä oppilaan omasta opinto-ohjelmasta. Keskeistä on myös tiedon antaminen perusopetukseen siirtymisestä sekä perusopetuksen jälkeisistä jatko-opintomahdollisuuksista.

Joensuussa huoltajien tukemiseksi toimii joka viikko toteutettava Perhekoulu, joka on tärkeä osa kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Perhekoulutoimintaan rohkaistaan osallistumaan kaikkia valmistavan opetuksen perheitä ja perheen osallistumista seurataan ja tuetaan. Perhekoulu toteutetaan joka maanantai klo 17-19.30 välillä ja teemat suunnitellaan Joensuun kaupungin koulutuspalvelujen kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen tiimissä. Perhekoulun asiantuntijavieraina on säännöllisesti moniammatillisia osajia terveydenhuollosta, sosiaalipalveluista, opetushenkilöstöstä ja kunnan eri palvelujen ammattilaisista. Perhekoulussa tulkkaukset järjestetään eri kielillä. Perhekoulu ja sen alaisuudessa toimiva naisten ja lasten toiminta (suunnattu erityisesti kotiäideille) tukee perheiden osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja kotoutumista tehokkaasti ja monella tapaa. Naisten omassa toiminnassa sekä Perhekoulussa järjestetään vuosittain useampia kokoontumisia, joissa huoltajille ja äideille annetaan tietoa monikielisten tulkkien kääntämänä myös suomalaisen koulutusjärjestelmän sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatavoista ja saatavuudesta. Tarpeen mukaan järjestetään myös henkilökohtaisia tapaamisia. Opettajat tapaavat perheet vuoden aikana yhden tai useamman kerran myös opinto-ohjelman päivittämisen ja ohjauksen takia.

Joensuun valmistavan opetuksen henkilöstö ja kieli- ja kulttuuriryhmien (kieku) opetuksesta vastaava hallinnon henkilöstö kokoontuvat säännöllisesti yhteisiin tapaamisiin. Koulujen moniammatillisten ryhmien lisäksi tilapäisen suojelun, turvapaikanhakijoiden osalta tehdään kiinteää yhteistyötä vastaanottokeskusten eri ammattilaisten (perhetyöntekijät, sosiaalityöntekijät, perheterapeutit ja ohjaajat) sekä pakolaisperheiden osalta International House of Joensuun (IHJ) työntekijöiden kanssa. Pakolaisperheiden kotoutumissuunnitelmasta vastaavat IHJ:n työntekijät. Yksin tulleiden ja tilapäisen suojelun lasten ja nuorten osalta yhteistyötä tehdään sosiaalityöntekijöiden, nuorten edustajien ja eri ammattilaisten kanssa.

Oppilashuollon palvelut on tarkoitettu myös valmistavan opetuksen oppilaille. Valmistavan opetuksen oppilaiden lisähaasteena on se, että oppilaat saattavat samanaikaisesti työstää sekä maahanmuuttoon liittyviä asioita että omaan ikäkauteensa kuuluvia kasvun

haasteita. Käytännön tilanteissa Joensuussa hyödynnetään kieku-ohjaajia, pakolaistautisten perheiden hyvinvointiohjaajaa sekä oman äidinkielen opettajia. Varsinaiseen oppilashuollon tilanteiden tai muiden virallisten tapaamisten tulkkaukseen tarvitaan kuitenkin aina asioimistulkki. Valmistavan opetuksen opettajien tukena on haastavissa tilanteissa koulujen henkilöstön lisäksi kieku-tiimin henkilöstöä hallinnosta ja kiertäviä ammattilaisia.

Kotoutumissuunnitelman avulla tuetaan maahanmuuttaneen pääsyä yhteiskunnan yhdenvertaiseksi jäseneksi erityisesti kotoutumisen alkuvaiheessa. Kyseessä on yksilöllinen kotoutumista tukeva suunnitelma, jonka maahanmuuttanut laatii yhteistyössä paikallisviranomaisten (kunta ja/tai TE-palvelut) kanssa. Kotoutumissuunnitelmaan kirjataan palvelut ja toimenpiteet, jotka edistävät maahanmuuttaneen suomen tai ruotsin kielen taidon oppimista sekä tarjoavat muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja.

Alkukartoituksen aikana viranomainen selvittää maahanmuuttaneen aikaisemman koulutuksen, työhistorian, kielitaidon ja muut työllistymiseen ja kotoutumiseen vaikuttavat seikat. Tavoitteena on ohjata maahanmuuttanut joustavasti ja tarvelähtöisesti sellaisiin palveluihin ja toimenpiteisiin, jotka edistävät hänen pääsyään suomalaisen yhteiskunnan aktiiviseksi jäseneksi. Pakolaisperheiden ja IHJ:n palveluissa olevien perheiden osalta tehdään perheiden kotoutumissuunnitelma IHJ:ssa.

Oppilaiden osalta tehdään aina alkukartoitus koulussa sekä tavataan kieku-tiimin hallinnon työntekijöiden ja kouluhenkilöstön kanssa myös perheet. Oppilaan opinto-ohjelmaan kirjataan monipuolisesti kotoutumissuunnitelmassa vaadittavia asioita. Alkukartoituksessa kysytään myös lapsen tai nuoren aiemmat harrastukset sekä harrastustoiveet ja ohjataan perheitä tai yksin tulleita nuoria myös harrastusten pariin. Joensuun kaupunki tarjoaa maahanmuuttaneille lapsille ja nuorille kieku-tiimin, koulujen ja yhdistysten kautta myös maksutonta harrastustoimintaa. Alkukartoituksissa ja opinto-ohjelmien päivityksissä on aina läsnä perheiden osaamaa kieltä puhuva tulkki tai koulun työntekijä, joka hallitsee kielen.

Aikuisten perusopetuksessa opiskeluhuollon järjestämisessä toteutetaan soveltuvin osin samoja periaatteita kuin oppivelvollisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määrätään. Opiskeluhoitosuunnitelman valmistelussa otetaan huomioon perusopetuksen koko oppimäärää aikuisten perusopetuksen perusteiden mukaan (tutkintotavoitteiset opiskelijat).

Aikuisten lukiokoulutus

Opiskeluhuollon järjestämisessä ja toteuttamisessa noudatetaan soveltuvin osin samoja periaatteita kuin lukion opetussuunnitelman perusteissa määrätään. Aikuisten opetussuunnitelman mukaisesti lukio-opintoja suorittavat oppivelvolliset opiskelijat kuuluvat opiskeluhuollon piiriin.